

* * *

„ Az igazság olyan mint a napfény. Sem köd, sem füst, sem felleg nem képes örökre rejtve tartani. Minden homályon és minden sötétségen keresztülcsillan egyszer, ha ideje eljő.”

Wass Albert

* * *

Boloz Antoniewicz János

Az örmények - Galiczia

5. rész

A *Kuty*-ban, meg a még *Sniatyn*-ban lakó örmények a többi „lengyel” örményektől abban különböznek, hogy nemcsak a felekezetükhöz ragaszkodnak szívósan, mint ezek, hanem ősi szokásaikat, hagyományait és megrögzött balvéleményeiket is híven őrzik, melyek közül itt néhányat meg akarunk említeni. A szülők a megkeresztelendő csecsemőt egy hosszú zsinórral kötözik körül, melynek a bogait a keresztelés szertartása alatt a keresztszülőknek kell föloldaniuk. A jegyeseknek a templomban kihirdetésükkor nem szabad jelen lenniök. Az eljegyzésnél (sanwág), mely mindig a menyasszony házában - és csak a hosszadalmas, sokszor igen nehéz menetű tárgyalások, vagyis a hozományt illető alkudozások után - történik, pap szenteli meg a jegygyűrűt.

Az esküvő előtti estén a vőlegény házában egybegyűlnek ennek barátai és rokonai. A zene víg nótákat játszik, s eközben beköszönt a borbély s az összes jelenlévőket megborotválja vagy megnyírja (thegin), és mialatt a vőlegény fejét veszi munkába, két ifjú legény égő gyertyával áll mellette.

Pisztolydurrogás jelenti, hogy a menyasszony ajándékait szállító követek megérkeztek. A ruhákból, fémhírneműkből és egy pipából álló ajándékot azonban csak tréfás alkudozás után adják ki, melynek a végén az előbb igen magas követelést valami csekély „baschtang”-ra kell leszállítaniuk. Ugyanekkor a vőlegény is átküldi menyasszonyának a maga ajándékait.

A lakodalom napján a férfiak előbb a vőlegény házában gyülekeznek; onnan indul a hosszú menet; elől a céhek haladnak, melyeknek legidősebbje magas pálczán (kawazán) kendőt lobogtat, utánuk megy a pap, végül pedig a vőlegény barátaival a menyasszony házába, ahol édességekkel, borral és zeneszóval fogadják őket. A menyasszony öltöztetését csak ekkor fejezik be.

A szoba közepén álló székre egy nagy vánkost tesznek, erre ül a menyasszony; a nyoszolyóleányok köréje állnak és egy, néha igen értékes (gyakran csak kölcsön kért) briliáns koronát tűznek a hajára és föl-díszítik a mirtusos fátyollal. A menyasszony erre föláll és a nyoszolyóleányoknak, akik utána sorban leülnek a vánkosra, azt kívánja, vajha mennél előbb hasonló szerencsében részesüljenek. Mialatt a gyászmenet a kocsikra vagy szánokra fölszáll, a mátkapárt mindenfelől cukorkákkal s édességekkel hajigálják. Az esketés alatt a vőlegény és a menyasszony feje fölé kis koszorúkat (byság) tartanak. A lakodalom utáni napon a meghívott vendégeknek a maradékból mindenféle ételneműt (darás) küldenek.

Kevésbé illendőnek tetszhetik a mi szemünkben a halotti torok (hokuház) kétségkívül ősrégi szokása, melyeken a megholtak barátai és rokonai késő éjszakáig együtt maradnak, miközben az elhunyt a szomszéd szobában ravatalán fekszik. A toron részt nem vevőknek egy rustá nevű süteményt és mézzel kent teljes kenyeret (ambráwe) küldenek. Hajdan a halottnak egy kis pénzt tettek a szájába és fehér vásznat a koporsójába. A zsinórt, mellyel a koporsóra mértéket vettek, a szoba mennyezetének valamely hasadékába szokták dugni.

Karácsony első napján a czéhek házról-házra járnak és az awedis-t (alleluját) éneklük. E több szólamú ének igen komoly és méltóságos dallamú; naivan tréfás és elbeszélésszerű szövege a késő középkor karácsonyi énekeivel egyező és későbbi keletkezésűnek látszik a dallamnál.

Ma van a születés ünnepe, alleluja!

Mária szülte fiát, Jézust, alleluja!

Jézust a Szentlélektől, alleluja!

Három napja nem múlt még el, alleluja!

Háromszor nem kukorékolt még a kakas, alleluja!

Ekkor így szólt az Úr az Anyához, alleluja!

„Mária, Anyám, én a te szolgád vagyok, alleluja!

Mária, adj engem iskolába, alleluja!

Tanítatni akarom magamat, alleluja!

*Mária, ne tartsd vissza a világosság fiát, alleluja!
 A világosság fiát és a Szűznek fiát! Alleluja!"
 Elment és ama kolostorok egyikébe lépett, alleluja!
 Az anyja pedig aranyat vitt a tanítónak, alleluja!
 És a fiát beíratta az iskolába, alleluja!
 Fölírták neki az abc-t, alleluja!
 De ő nem olvasta az abc-t, alleluja!
 „Talán a zsoltárt olvasná?" alleluja!
 Fölírták neki a zsoltárt, alleluja!
 De nem olvasta a zsoltárt, alleluja!
 „Talán már a himnuszokat olvassa?" Alleluja!
 Fölírták neki a himnuszokat, alleluja!
 De nem olvasta a himnuszokat, alleluja!
 Mivel talán bizony már az evangéliumot olvassa, alleluja!
 Fölírták neki az evangéliumot, alleluja!
 De nem olvasta az evangéliumot, alleluja!
 Mert a teológiát olvasta, alleluja!
 A teológiát (olvasta) mohó szájjal
 (folyékonyan), alleluja!
 Mint a szerzetesek és egyháztanítók.
 Alleluja!
 És számos nemzedék jött és ment, alleluja!
 És írtak (sok) könyvet, vékonyat és vastagot, alleluja!
 És elküldtek Máriaért, alleluja!
 (És mondának neki) Mária, vidd el a fiadat, alleluja!
 Nem tanítanunk kell őt, alleluja!
 Hanem tanulnunk kell tőle. Alleluja!*

A legnagyobb ünnepélyességgel vízkereszt napját ülik meg, melyen a vízszentelés után a pap egy feszületet szokott a szenteltvíz-tartóba meríteni. A hitközség valamely vagyonosabb tagja ilyenkor azért a tisztességért, hogy ő vehesse ki a vízből a feszületet, bizonyos összeget szokott megajánlani, ami után a papnak "Ki ad többet?" kérdésére olykor igen tetemes összegig emelkedő árverés következik.

*(Megjelent: Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben. Galiczia, Budapest, 1989.)
 /Szerk. megjegyzés: eredeti írásmóddal/*

* * *

Frigyesy Ágnes

Szeretetből épül magyar iskola Moldvában

Lerakták a moldvai csángómagyar iskola központ alapjait Rekecsinben

„Úgy érzem, jelenleg a csángó testvéreink folytatnak legelkeseredettebb harcot a megmaradásukért. Álljunk melléjük, vállaljunk szolidaritást velük! Osszuk meg velük mindazt a szellemi, anyagi értéket, melyet Isten nekünk adott, de ugyanakkor alázatos szívvel tanuljunk is tőlük, hisz csendes elzártságukban, a megmaradásért vívott névtelen harcukban olyan értékeket birtokolnak, mely az egész magyar nép újjászületésének alapja" - e gondolatokkal hívott minden jóakarátú embert *Böjte Csaba* ferencendi szerzetes, sokak Csaba testvére a Béke Királynője, moldvai csángómagyar iskola központ ünnepélyes alapkövetésére 2005. május 15-én, Rekecsin határába.

A rendkívüli esemény a csíksomlyói búcsút követő Pünkösdi vasárnapján Gyimesfelsőlokon, **Berszán Lajos** atyánál ünnepi szentmisével kezdődött. Ezt követően a több száz hívő és ünneplő autóba ülve az építkezés helyszínére, a Bákóból Bukarest felé vezető főút melletti Rekecsin község határához sietett, ahol lerakták és megszentelték az új magyar iskola alapkövét.